

Prof.dr hab. Wiesława Skrzypek-Ronowska
Sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: Instrumentalistyka
e-mail:
tel.:

27.03.2023

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ PANI MGR EWY RYTEL

Zleceniodawcą recenzji jest Akademia Muzyczna im. S.Moniuszki w Gdańsku.

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku z dnia 22.04.2013 roku oraz na podstawie art. 14 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki w zw. z art. 179 ust. 1 Ustawy z dn. 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – pismo z dnia 07.03.2023 informujące mnie o powierzeniu mi przez Radę Dyscypliny Artystycznej roli recenzenta rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim **pani mgr Ewy Rytel**.

Przewód doktorski w trybie eksternistycznym został wszczęty w dn. 22.04 2013 roku Uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Do pisma z dn. 07.03.2023 r. dołączone zostało **Dzieło artystyczne** w postaci nagrania na CD oraz jego kopia na nośniku elektronicznym FLASHDRIVE USB 3.0, oraz **Opis dzieła artystycznego wraz z jego tłumaczeniem na język angielski**.

Ocena Pracy Doktorskiej

Dzieło artystyczne pani mgr Ewy Rytel składa się z 7 utworów Ferencza Liszta, w tym trzech fortepianowych:

1. *Sancta Dorothea*
2. *Légende No. 1. St. François d'Assise. La prédication aux oiseaux*
3. *Légende No. 2. St. François de Paule marchant sur les flots*

oraz 4 organowych:

4. *Kirchen-Hymne; Salve Regina*
5. *Ave Maria von Arcadelt*
6. *Pio IX (Der Papst-Hymnus)*
7. *Wariacje „Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen”.*

Nagrania dzieł fortepianowych Kandydatka dokonała w marcu 2014 roku w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku na fortepianie marki Steinway&Sons, natomiast dzieł organowych w listopadzie 2013 roku w Bazylice Mariackiej w Gdańsku na organach Braci Hillebrand. Dzieło artystyczne zostało przygotowane przez śp. Prof. Andrzeja Artykiewicza.

Dobór utworów i ich układ jest bardzo piękny. Słuchacz jest prowadzony od delikatnych brzmień do wielkich kulminacji, co tworzy wspaniałą kompozycję recitalu.

I tak, w *Sancta Dorothea* Doktorantka prezentuje piękne, subtelne brzmienie, delikatne rubato, śpiewne legato kantyleny. Jest to wykonanie w pełni satysfakcjonujące i ujmujące swą poetyckością i barwą, oddające charakter utworu i intencje kompozytora.

W *Légende No. 1. St. François d'Assise. La prédication aux oiseaux* Kandydatka prezentuje świetną technikę pianistyczną, sprzyjającą odzwierciedleniu treści tego utworu. Nad wyraz trudna pianistycznie faktura utworu przebiegająca w wysokich rejestrach fortepianu i w dynamice *p* i *pp* oraz umiejętność przeprowadzania głosów jest imponująca. Może tylko w taktach 36, 37, 40, 41 zbyt dominuje najwyższy dźwięk po trioli w patii lewej ręki, przysłaniając sopran. Szkoda też, że w tym utworze słyszalna jest silna praca mechanizmu pedalizacyjnego (zwłaszcza na CD i przynajmniej na moim odtwarzaczu). W moim odczuciu spowodowane to jest być może zbyt bliskim ustawieniem mikrofonów. Bardzo dobrze ukazane są fragmenty kulminacyjne w dynamice *f* i *ff*. Przekaz treści i formy utworu oceniam bardzo wysoko.

Légende No.2 St.François de Paule marchant sur les flots Pani mgr Ewa Rytel wykonuje również bardzo przekonująco. „Najeżony” trudnościami technicznymi, wymagającymi wielkiej wirtuozerii i kondycji pianistycznej utwór brzmi bardzo pięknie. Powiedziałabym, że utwór ten zagrany jest przede wszystkim bardzo mądrze. Pianistka nie wybrała zbyt szybkich temp, a jednak treściowość tego utworu pokazana jest niezwykle wyraziście. Często pianiści popisują się pustą wirtuozerią, prześcigając się tempami burzliwych oktaw, akordów, niestety niekiedy z uszczerbkiem dla wyrazu i treści zawartych w utworze. W grze Doktorantki nie brak wirtuozerii, a jednocześnie Pani mgr E. Rytel ujmuje poetyckością gry, pięknem i jakością dźwięku, a także oryginalnymi rozwiązaniami agogicznymi. Może tylko w *Allegro maestoso ed animato* (takty 99 – 132) wolałabym nieco więcej animato, jednak propozycja interpretacyjna Pani mgr Ewy Rytel również mnie satysfakcjonuje.

Kirchen-Hymne: Salve Regina – utwór ten zagrany jest według mojej oceny w doskonale dobranym tempie, które sprzyja uzyskaniu koniecznej śpiewności w tym utworze. Zastosowane registry pozwoliły Doktorantce ukazać intymne *pp sotto voce* i *piano*. Linia melodyczna chorału pokazana jest bardzo wyraziście. Jedynie w taktach 74-84 („*Et Jesum, benedictum fructum ventris tui*”) chorał brzmi drugoplanowo, jednak być może był to celowy zabieg Kandydatki (?). Podziwu godne jest wspaniałe legato, jak i nastrój tego utworu. Kandydatka po raz kolejny pokazuje swoją nadzwyczajną wrażliwość i uduchowienie.

Utwór *Ave Maria von Arcadelt* ukazany jest w bardzo oryginalny sposób. Wykonanie Kandydatki opiera się na realizacji przede wszystkim artykulacji legato i silnego kontrastu dynamicznego. Takie podejście sprzyja szlachetnie prostemu i czytelnemu zbudowaniu formy utworu, choć przyznam, że trochę bakuje mi *piana* w taktach 37-44 (*Andante pietoso*) i 84-88.

Pio IX (Der Papst-Hymnus) – jak Kandydatka opisała to w swej Rozprawie „... jest przykładem hymnu pochwalnego, muzyczną wizją odzwierciedlającą dostojeństwo urzędu papieskiego...”.

W mojej opinii wykonanie Doktorantki w pełni oddaje właśnie taki charakter.

Wariacje „Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen”: to monumentalne dzieło wykonane jest bardzo dramatycznie i przejmująco. Jak czytamy w Rozprawie Doktorskiej Pani mgr Ewy Rytel: „*Wielorakość zdarzeń muzycznych, kontrasty emocjonalne czynią omawiane dzieło Liszta utworem wymagającym od wykonawcy nie tylko dużych umiejętności warsztatowych, ale również rozplanowania narracji muzycznej...*”. Interpretacja Doktorantki w mojej opinii z powodzeniem oddaje zawarte w tym dziele treści, skomplikowaną formę i odcienie emocjonalne.

Opis dzieła artystycznego pod tytułem „*Wartości artystyczne i problemy wykonawcze w wybranych utworach fortepianowych i organowych Franciszka Liszta inspirowanych tematyką religijną*” składa się z Wprowadzenia, trzech Rozdziałów, Bibliografii oraz spisu przykładów i rysunków. Promotorem pracy jest Pani dr hab. Monika Karwaszewska.

Doktorantka w sposób bardzo interesujący i szeroki opisuje problematykę założoną w temacie rozprawy.

We Wstępie czytamy: „Autorka rozprawy wybrała dzieła przeznaczone na fortepian i organy, które ukazują głęboko duchowy wymiar tej muzyki. Dodatkową przesłanką, bezpośrednio wpływającą na taki wybór problematyki, była potrzeba zarejestrowania i omówienia dzieł religijnych Franciszka Liszta, przeznaczonych na różne instrumenty (w tym ich porównanie), **które jak dotąd nie zostały ze sobą zestawione i kompleksowo scharakteryzowane w literaturze.**” (pogrubienie moje- W Skrzypek-Ronowska).

Założenie to bardzo pozytywnie zostało zrealizowane.

Z Rozdziału I dowiadujemy się o źródłach inspiracji muzycznych w prezentowanej twórczości F.Liszta. Także w tym rozdziale Autorka zamieściła wykaz utworów inspirowanych sacrum, co jest o tyle znaczące, że takiego zestawienia nie znajdziemy w Encyklopedii Muzycznej PWM.

Na przestrzeni pracy znajdujemy bardzo sugestywny opis treści pozamuzycznych zawartych w prezentowanych utworach i szczegółowy opis emocji, jakie owa muzyka wywołuje. Opisana programowość utworów jest przekonująca i potwierdza wielką wrażliwość artystyczną oraz wyobraźnię Kandydatki (co słyszać zresztą w Jej grze).

Rozdział II (tytułowy): „**Wartości artystyczne i problemy wykonawcze w wybranych utworach fortepianowych i organowych Franciszka Liszta**” jest bardzo ciekawy i kompletny.

Niezwykle istotne jest podanie licznych przykładów problemów wykonawczych wraz z propozycjami ich rozwiązań, często wziętych z własnych doświadczeń.

Opisana jest struktura dzieł, dokładnie omówione zostały problemy i środki wykonawcze zarówno dla dzieł fortepianowych, jak i organowych. Zagadnienia dynamiki, artykulacji, pedalizacji na fortepianie oraz rejestracji na organach są dokładne i wyczerpujące. Autorka przedstawia także rolę kantyleny oraz recytatywów w wykonywanych dziełach. Omówione są problemy frazowania, tempa, agogiki, aplikatury.

W Rozdziale III niezwykle wartościowy wydaje się podrozdział 4. Podsumowania : „**Techniki wykonawcze na organach i na fortepianie – studium porównawcze**”, które Pani mgr Ewa Rytel mogła opisać jako muzyk tych dwóch specjalności.

W podrozdziale tym znajdujemy omówienie problematyki techniki pasażowej, podwójnych dźwięków, techniki akordowej, przebiegów gamowych, tremola i tremolanda oraz techniki oktavowej w aspekcie różnic i podobieństw między fortepianem i organami. W oddzielnym podrozdziale Kandydatka analizuje elementy, które wpływają na symfonizację *Wariacji „Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen”* na organy oraz Legendy: *St François de Paule marchant sur les flots*. Praca obfituje w przykłady nutowe (jest ich 94) ilustrujące omawiane problemy.

Jedynie strona edytorska pracy wywołuje pewien niedosyt. Znajdujemy liczne literówki, niedokładny opis przykładów nutowych.

Przykładowo: str 9 – jest „pod kontem” zamiast „pod kątem”, „brzemienie” (str.38) zamiast „brzmienie”, „brzemiennie” (str.95) zamiast „brzmienie”, „ferii” (str. 124) zamiast „feerii”, „possible” (str 55), zamiast „possibile”.

Przykłady nr 49, 50 i 52 opisane są „*F.Liszt, Ave Maria Arcadelta*”, podczas gdy są to przykłady kompozycji J.Arcadelta (mimo że nie w oryginalnej tonacji).

Na stronie 23, przy omówieniu *Sancta Dorothea* znajdujemy następujące zdanie:

„Rozwijany jest z 4-taktowej frazy, która w sposób sekwencyjny zostaje przeniesiona o tercję wielką niżej”. Pierwszy czterotakt rozpoczyna się od dźwięku gis, natomiast drugi od eis, a więc tercja jest mała. Być może chodziło Autorce o to, że frazy te rozpoczynają się tercjami wielkimi, jeśli weźmiemy głos górny i dolny razem, jednak opis wprowadza w błąd.

Na stronie 37 mamy *Przykład 14*, zawierający takty 88-89 Legendy „ *François d’Assise. La predication aux oiseaux* , który Pani mgr Ewa Rytel opisuje w następujący sposób: „**W tonacji durowej, tym razem w obu planach dźwiękowych (...)**”, a mamy tonację mollową. Uznaję to za niedopatrzenie. Przekonana bowiem jestem, że Pani mgr Ewa Rytel jako pianistka i organistka takiego formatu, nie popełniłaby ich świadomie.

Wśród przykładów nutowych znajdujemy przypadki braku akolad, kluczy i znaków przykluczowych (np. nr 2, 8, 11, 12, 18, 30, 37, 54, 57, 58, 68, 76, 78, 79).

Co prawda można się domyślić, jaka jest tonacja fragmentu, lecz wymienione elementy powinny znaleźć się na początku każdego przykładu.

Pomimo dostrzeżonych usterek uważam, że jest to praca oryginalna i wartościowa, posiadająca w ujęciu tematu nawet znamiona nowatorstwa.

KONKLUZJA

Stwierdzam, że Doktorantka zaprezentowała oryginalne rozwiązanie założonego problemu artystycznego, wykazała ogólną wiedzę i umiejętności w zakresie przedmiotowej dyscypliny, spełniając w ten sposób wymogi określone w art. 13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki.

Przedstawioną pracę doktorską Pani mgr Ewy Rytel przyjmuję oraz wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Mieczysław Skmypek - Rowoski